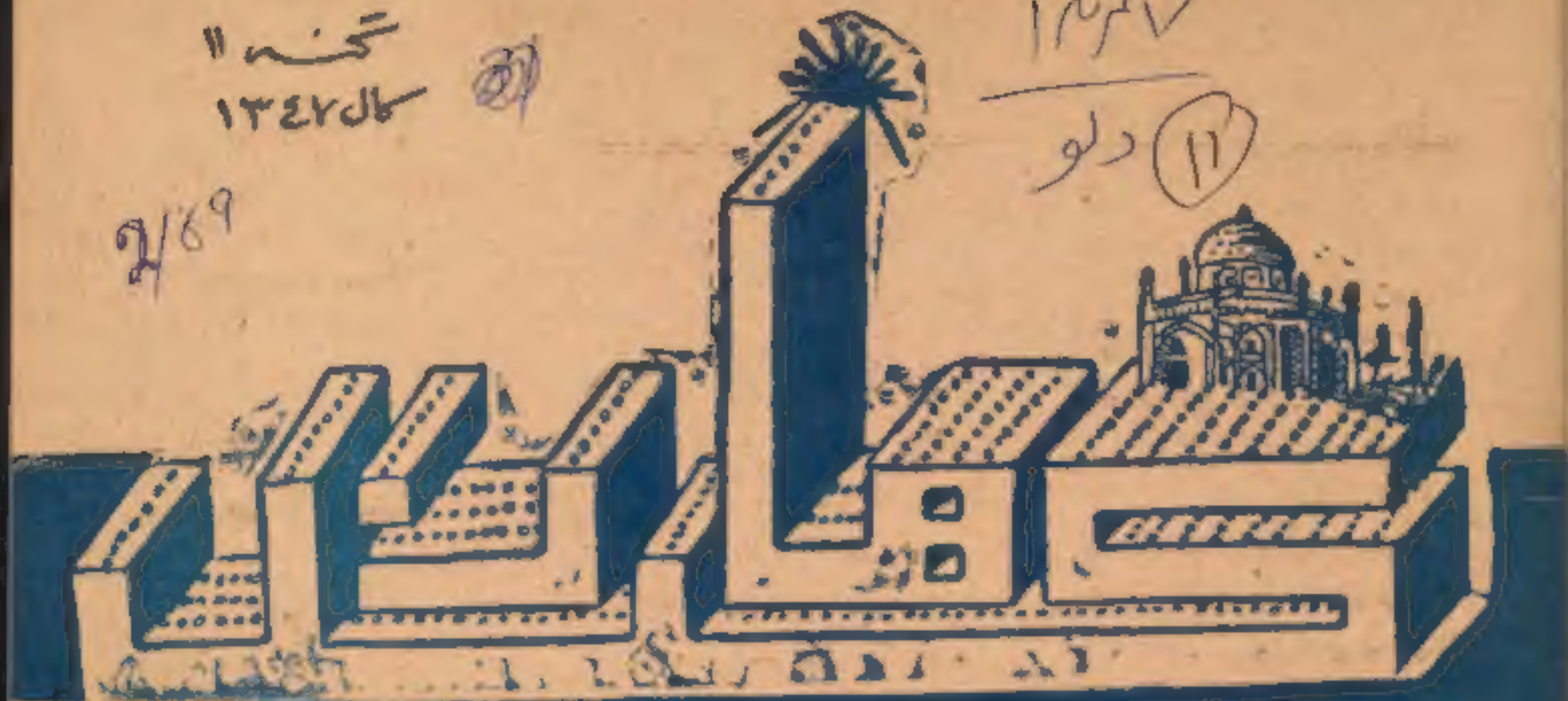

تکته ۱۱
سال ۱۳۴۲

۲/۶۹

۱۳۴۷

دلو ۱۱

دې کڼې معنا مين

- د دې ډېرې صنعت ۰ د پښتې
- ۳ مخ
- دې د پښتې ۳ مخ
- د آريانا دود ا کدار الو ۱ مخ
- د هر مسهر جفرا ليا لې
- ۷ د وضع
- ۱۱ د کلمکې
- ۱۲ د چاله و ز ا د م
- ۱۴ د ادب و د م مې
- ۱۹ د دلو و ۰ ۰ ۰
- ۲۲ د خندا بلو شي
- ۲۴ د ضرورت (ا نصادي)
- ۳۶ د زما ا ميد
- ۳۷ د دې واد مې و ۰ ۰
- ۳۸ د دې و ۰ ۰ ۰ ا و و و و

د پخواني کندهار (يعنې پخواني زاده ښار) د نارنج د قصر، چهل
زینې او الخشک د غره د پوې برخې ښکلی قابلو چې د کندهار د
لرغونې تمدن منظر دی. دلته د منظرې په ختیځه خوا کې د پخواني
زاده ښار شرقی لویه دروازه هم لیدل کیږي

د لېبري صنعت

د لېبري صنعت د تاریخ په ادوارو کې د پېرزوې تاریخ لري او د هغه څخه د شیانو جوړول د انسانانو لومړنۍ ابتکاردی د ځینو لرغونو آثارو او تاریخي لېکنو له مخې معلومېږي چې دی صنعت د انسانانو د ژوندانه په لمړنیو مرحلو کې مهم رول درلود خو وروسته له دې پرې مودی کرار، کرار متمدینو هیوادو د عدلي او فکري قواو په برکت ددې لرغوني صنعت د انکشاف او تکامل په لاره او همدا راز د تولید د پراخولو په ملحوظ له دماشین آلاتو په وسیله په زړه پورې تلمیرات او پرمختګونه راوستل او بشر ته د عصر د اېجاباتو سره سم د اقتدرت میسر شو چې خپل ټول کارونه په تخنیکي سیستم سره ترسره کړي تولدی کبله وینو چې نن ورځ په متمدینو هیوادو کې نه یوازې په مختلفو رنگونو د پېرو څخه ډول،

ډول شیان جوړېږي بلکه د معیارانو د ذوق له مخې د تعمیراتو لپاره په فني ډول ټینګلي، ټینګلي پارچې جوړوي څو له دغې لارې د خپل اقتصادي بنیاد مزی ټینګه کړي.

څنګه چې جغرافیا یې محیط د هرې ټولنې پر توسعه او تکامل باندې ستره اغېزه لري نو دا هم باید وویل شي چې د هر هیواد صنعت هغه وخت ترقي کوي چې د مساعدو شرایطو او پېداوارو له مخې یې تولیدي فعالیت د تولیدي آلاتو او وسایلو په مرسته خپل تکاملي سهر ترسره کړي او د تولیداتو کرای لوړېدو ته یې نو طبعاً د عرضي او تقالي له مخې خارجي اسعار لاس ته راوستلای شي.

څرنگه چې زموږ ګران هیواد افغانستان مخ پر انکشاف روان دی، د معادنو په لحاظ هم تر یو حده غني او د هیواد په اکثره مناطقو کې ډول، ډول کانونه موجود دي چې په کندهار کې هم د قیمتي پېرو څو ډوله کانونه سته، لکه امیش (ال پازي) توره نیکه د خاکریز مصوري د پری او د شاه منصودي د پری کان چې داخلور وایه نه یوازې په داخل کې د

هیواد د پېرو زېنت لري بلکه په خارج کې هم ددې پېرو علاقمندان د پېر دی چې د کمیت او کیفیت په لحاظ یې اوس ددې پېرو کار-ګران مخ پر زیاتېدو دی، د یادونې وړ خبره داده چې په کندهار کې د اوسني شرایطو له مخې د صنعت د تولیدي معیار د اوچتو او په لحاظ چندانې د پام وړ نه دی دا ځکه چې د کارګري طبقې اقتصادي بنیه یې کمزوره د استخراج او استحصال قدرت یې په انفرادي توګه نه لري نو د تاریخ له د پخوانیو صنعت ګرانو په څېر بېله تخنیکي آلاتو او اسبابو څخه ډول ډول شیان د وګړو د استفادې په غرض جوړوي او تر اوسه پورې د لاسي صنایعو په ردیف کې راځي که ودي صنعت ته په تخنیکي شکل وسعت ورکړه شي د یوې خوا به زړه وړ پوښهر خلکو ته د کار زمینه مساعده شي او د بلې خوا به له دغه مدرک نه خارجي اسعار لاس ته راشي.

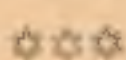
نو ځکه د کانونو او صنایعو د وزارت خاصه توجه پدې برخه کې را-ګرځول غواړي او هیله لري چې د مربوط مقاماتو او زموږ د شتمنو کسانو په ګټه مرسته دغه صنعت تقویه شي.

د آريانا د واكدارانو پخوانی سلسله

اعلان وکړي. باختري مېشت
شوی یو نانيان لې د آريانا
دولای و حکمرانان کړل، تر

ده وروسته دده زوی دهم
دیودوت علاقه پر بریکتر-
یا نه هرات هم ولایوی او تر

(۳۳۰ ق م) پوری لې پاچهی
و کړه.

ایو تید موس

تر دهم دیودوت وروسته
ایو تید موس میدان ته را-
ووت، ده د سلوس شامی
پاچا انښو کوش و هېڅوم او

لښکرو ته لومړی دهرم و و
په سواخلو کې او بیا د
بلخ په شاوخوا کې مای

ور کړه، او د خپل وطن
استقلال ته وساته، همدغه
رنگه ایو تید موس پر کابل
او کندهار باندې دهندي

موریاو امپراطوري منلې
ته خاتمه وکړه، دغه د
آريانا ولایات لې آزاد
کړل، او د خپل مملکت د

شرقي جنوب و سرحد ته لې
پراخه و کړل، او ایو تید موس
لومړی په ختیځ کې تر پامیر
پوری ورسېدی په پای کې
لې کاشغر، یار کند او ختن

مقدوني سکندر په ۳۳۰ کاله هرات و حدود و نه خان ورساوه،
ساتي برزانت لومړی و هرات ته د سکندر د انو او مخه و نه نیوله
هر کله چې مقدوني د باختري پر خوا رهي شو، نو دغه لومړی دده
تر شالار بنده کړه سکندر پوره دې ته اړ شو چې هرات ته راسي
نو تر څه کښکښ وروسته ساتي برزانت د کندهار پر خوا راوتېدی
نوهغه مهال چې وکندهار ته نژدې سکندر په رام رود کې اوسېدی
نو پوره ساتي برزانت بله پلا پر هرات پرغل وکړ او هرات ته پوره
لاسته راوست، سکندر مجبور شو او د زړه او غېږنې لویي عسکر
نودده دمقابلې د پاره هرات ته ولېږه، دی د لښکري تر مظلومیدو

پوری په آریاسپ (رام رود) کې و، ساتي برزانت ناکامه شو مگر - ره
له ناکامې ناکامې نه سو، په پای کې هغه مهال چې سکندر په
کندهار کې و، ساتي برزانت د لېسوس په کورنۍ سره بیا هرات ولېوی
دا پلا سکندر یوه لویه عسکري قوه دده و مقابلې ته ولېږه، په پای
کې د ۳۳۰ کاله وختو جنگ و، نتیجه کې ساتي برزانت د خپل وطن
د آزادي په لار کې چار شو.

بارزانتس

د مقدوني سکندر د پراغل په مهال کې بارزانتس د کندهار او
سیستان حاکم و، د دغوسیمود لښکر و سره سره د سکندر په مقابل کې
د داریوش د لښکرو سره یوځای شو، د داریوش ارماني وروسته
بارزانتس و خپل وطن ته راستون شو او د مقدونيانو د دفاعي مقابلې
په اړتیاوو بوخت شو، مگر د سکندر د مقابلې په ترڅ کې بندي
و نیول شو او د خپلې خاوري پر آزادي باندې چار شو.

لومړی دیودوت

لومړی دیودوت د سکندر ارماني وروسته لمړی سپی و چې
په ۳۵۰ یا ۳۵۵ ق م کال لې په باکتریا ته (باختري) کې د استقلال

هم ونيول، په لوېديځ کې هم تر هرېرود تير شو، او تر سوزيا (لنډې طوس) پورې مخ ته ولاړ.

د متر يوس

دغه نوموړی د ايوانيد موس زوی و، په (۱۹۰ ق م) کال د پلا تر مړنې وروسته ويا چې نه ورسيدی، دې دخپلې کورنۍ يو غلمی فعال کارگر او جدی غټ قوماندان دی چې د پلار د فتوحاتو لمن لاس ته کړه، هغه مهال چې نا کسيلا لې خپل مرکز وټاکي، د خپلو معروفو دوو قوماندانانو (مناندر) او اېولو دوت) په سبب لې دهند د راجپوتانه صحرا او دواړو خواوې دهند د موريايي پاچهانو تر پای تخت ټاپيسا لې پسو تيرا (لنډې پتنه) او اوچن (لوېديځې مالوه) پورې مخ ته ولاړ او هغه سيمې لې دخپلو متصرفانو ضمیمه کړې لې.

دغو فتوحات په (۱۷۵ ق م) کال پای ورسېدل.

ايو گراتيد

ايو گراتيد دخپلو جنگړو په نتيجه کې په (۱۶۸ ق م) کال د ايوانيد موس پر کورنۍ بری وموند باختر لې خپل لاس ته راوست دده ټوله عمر هم په جنگړ او يرغلو کې تير شو.

کوشانيان

د آريانا د باختري يونانو وروستنی پاچا هيلوگلس دی چې تر او گراتيد وروسته لې پر ټوله هندوکش سلطنت کړی دی، دده په دوره کې په (۱۴۵ ق م) کال کې اسکانيانو د يرغل او هجوم په سبب د باختري يونانو د سلطنت مرکز دهندوکش په جنوب کې وکايسا ته را نقل شو، تر دغه وروسته د آرياني اسکانيانې تکمو د آريانا پر مختلفو سيمه لاس پر شو، ددې په وروسته يوس چې قبيلو اسکانيان د هندوکش و جنوبی سيمو ته وشرل په پای کې د کوي د سوانک «کوشان» قبيله پر روي کار شول،

کچولا کد فيزس د دوی رئيس په ۴۰ م تر هندوکش تير شو، د باختري يونانو سلطنت ته لې خاتمه ورکړه.

ويها کد فيزس

په ۷۸ م کال کې تر پلار وروسته کچولا کد فيزس د افتدار واکي په لاس کې ونيولې، ده دخپل فلمرو حدود عين تر هند پورې ورسول، او په چين کې لې د تارام د درياب تر حوزې پورې خپل سوقيات پر مخ بوتلل، ده په خپل ختيځ فلمرو کې د پنجاب تر نيولو وروسته د کنشکارو د فتح کې او تر بناس پورې مخ ته ولاړ.

لوی کنشکا

دغه حکمران د کد فيزس تر کورنۍ وروسته د ۱۴۴ او ۱۵۴۴ ميلادي کلونو په ما بين کې د آريانا د سلطنت ته ورسيدی.

دغه ستر امپراطور د آريانا وحدت وساته دخپلو فتوحاتو لمن لې ختيځ او لوېديځ ته و غزول، ده د نوي سرخه پر هند لښکري ور رهي کړې لې.

توراما نا

د یفتلی دوری د مشهورو
فاخو یا چها نومونه یو همدغه
توراما نادی ده د هند په
مرکز او شمال کې د پر
فتوحات وکړل، د ۵۰۰
میلادی کال په شاوخوا کې
پر ټوله هند شمالي او
جنوبي قبضه وکړل، او
مرکز یې ننني مالدو
وټا کړل.

میراکولا

میراکولا دخپل پلار
توراما نا وروسته سلطنت
ته ورسیدی د میلادی ۵۴۳
کال پوری یې پاچهی وکړه
ده د پاچهی د دوری په
پای کې د آریانا اصلي
خاوره د هند خه پله شول
په آریانا کې تیت او پرکلوو
وضعیت څرګند شو چې د
اسلام تر ظهور پوری د ه
وضعیت دوام وکړ په شمالي
سیمو کې تر څه مهاله پوری
غربي ترکانو او ساسانیانو
نژدې وموند، او د هندو کش
په جنوب او ختیځو نورو
سیمو کې کوشانی یفتلی
عناصر په حکومت لاس
پوری پرکړ.

تر قاتالی او ترا (ننني پتنه) پوری مخ ته ولاړ، په چین کې یې دخپل
قلمرو حدود د قارم درود تر حوزی پوری وغزول. د کشفکار وژانو
تر ۲۳۰ میلادی کال پوری سلطنت کاوه.

یفتلیان

تراویو کوشانیانو وروسته کوچنیو کوشانیانو یا کیداریانو
د اقتدار واکې په لاس کې ونيولې، په دوی پسي وروسته سمدستی
د ۴۳۰ تر ۴۳۵ میلادی کال پوری یفتلی قبایلو باختریان اشغال
کړل، او د یفتلی کورنۍ د سلطنت بنسټ یې په آریانا کې کېښود،
چې لومړی حکمدار یې اخناینودی، یفتلی واکدارانو د ساسانی
لښکرو سره چې په پاریس کې یې غښتلی او زورور سلطنت درلود
د پرکلوو له مقابلو وکړله، او د دوی د پیری مخ یې ګرز اووه، لکه چې
د بهرام ګور، دوهم یزد ګر او پیروز سره د یفتلیانو جنگې وپسې
مشهوره دی.

آخشنور (خشنواز)

د میلادی ۴۶۰ کال په شاوخوا کې د یفتلی لوی او بزرګ پاچا
د آریانا پر تخت کېښوست چې آخشنور نومیدی او عربي مورخینو
دغه نوموړی د خشنواز په نامه یاد کړی دی، د ساسانیانو د پیریو او
یرغلوسره خورا کلکه مقابله کوله، لکه چې د ساسانی پیروز سره یې
دوه کرته جنگې وکړله، چې لومړی جنگې یې پیروز مغلوب کړ،
او په دوهمه جنگې کې یې پیروز وواژه، او د پیروز سربازان یې د
یو ه مخه مخو وکړل تر دې حد ه چې د پیروز وروسته
واکدارانو او طرفدارانو د یفتلی آریانا دولت باج او مالیه
ورکوله، آخشنور کابل او کندهار یې وکلا داریانو آخرانیو
عناصر و مخه لاس ته راوستل، او هم یې د اراکوزی او سیستان د
ساسانیانو د سلطې مخه راویوست.
آخشنور د میلادی پنځم قرن تر آخر پوری سلطنت وکړ.

اسلامی دوره

د اسلام د مقدس دین د انتشار او ظهور په مهال کې د آریانا ولایات اکثره د محلی حکامو او اریاناو له خوا اداره کیدل، سره لدی هم ملی لښکر و خپلو ولایاتو تر ډیر غولاندی دوه سوه کاله د اسلامي اردو سره جنګېدی خو په پای کې په آریانا کې مسلمانانو خپل روش اوسم خپور کړ، په همدې سبب د آریانا توریانې وګړي په اسلامي مزا پاتې و پوهېدل نو پخپله رضائي قبول او ومانه او پدې ختیځه سیمه کې د اسلام د نشر پیرغ ودرېدی او ددې مقدس دین پېشوایانو د اسلام د مقدس دین طریقو رواج او تر خورالویې ساحې پورې ددې مقدسې طریقې لاس و غزول نړدی حده پوری چې تخننې مؤرخین وایی: چې په هند کې د اسلام تاریخ په حقیقت کې په هند کې د افغان تاریخ دی.

خراسانی ابو مسلم

دغه نوموړی په افغانستان کې د لوېسټرو لارښوونکو څخه ؤ او په افغانستان کې ئې د یوه اسلامي مستقل حکومت په باره کې ډیر زیار و یوست ده ددې کارایت اداره وکړه چې د اسلامي خلافت په دربار کې لښو زېږېدا کړی (ه همدی لامله د عباسیانو مالاتر شو، او په ۱۳۹ هـ کال کې ئې په ښکاره ډول دامویانو پر ځای باندی د عباسی خلافت ووجود ته اقدام وکړ، عباسیان دده په همت او مرسته په ۱۳۳ هـ کال کې په خپل مراد ورسیدل او عباسی خلافت میدان ته راووت، تر دغه وروسته ابو مسلم و هرو ته راغی او د اسلامي خراسان اوماورا لنهر او د فارس ښار دواکداري واکمې ئې په لاس کې ونهولې او د خپل دولت د آزادی په هڅه کې شو، عباسی دربار دده ددې قصد څخه ډیر بېدل او په چم او حیله ئې دده کار پای ته ورساوه (۱۴۷).

پوشنجی طاهر

دغه نوموړی د اسلامي دورې د افغانستان د آزادی غوښتونکو او حکمدارانو څخه یو ډیر چټکه او ستر نامی قائد دی ده د عباسی

هارون الرشید د زوی
مامون الرشید پسر خلافت
باندی د کښنو لو په پاره
کې ډیر خدمتونه وکړل،

په ۱۹۸ هجری کال کې
مامون الرشید د طاهر د
خدمتو په بدل کې ده ته مهم
کار و نه و سپارل نړدی
پوری چې په ۲۰۵ هـ کال

کې د خراسان په حکومت
مقرر شو، ده په خراسان کې
خپل دغه پخوانی د زړه
ارمان وکېش، په ۲۰۷ هـ کال
کې ئې د څلرمې خسور
(جمادی الاخر) په ۲۴ لسمه
د خراسان کامل استقلال
اعلان کړ، مګر په هغه شپه

په یوه اسرار آمیزه ډول
سره مړ شو، زه و ډ د وطن دغه
ستر قوماندان چې غالباً د
عباسی دربار په ټوټک
باندی مسموم شو یو لوی
سرمشق ئې د خپل وطن د
اولاد د پاره ډرېښود.

صفاری یعقوب

لیت

آر پوښنجی طاهر
دروسته هغه څو ک چې
وی کولای شوای چې اسلامي
مستقل حکومت په افغانستان
کې تشکیل کړی.

غزنوی

سپهکتنګین

دغه نوموړی دغزنوی
دستور و پاچها نوڅخه دی چی
په ۴۶۶هـ کال کی وسلطنت
ورسیدی، دده په پاچهی
کی دغزنوی دولت د بخت
سنوری دختیغ په آسمان
کی وڅلېدی .

سپهکتنګین دخپل سلطنت
په نومر یو کلو کی د پست او
قصدار ولایت پخپل قلمرو
کی دآریانا دشرقی ولایتو
دکلوون په هڅه کی شو، دغه
دافغانستان باستانی سیمې
لې دغزنی د ملی حکومت
سره یو ځای کړی؛ دغه
نوموړی په ۴۸۷هـ کال کی
وفات شو .

غزنوی سلطان

محمود

دسپهکتنګین زوی سلطان
محمود د دغزنوی ستر
امپراطور په ۴۸۸هـ کال په
غزنی کی وسلطنت ته ورسیدی
ددغه سترسلطان شهرت او
مقام په څو محدودو لیکو
کی له ځانپری چی موږ لې
خلاصه کو، زموږ دملک
نظامی عظمت دده په عصر

سیستانی صفاری یعقوب ایث دی، دغه سپی چی د رویگری
دکسبه څخه دسیستان دعیارانو وویادت ته رسیدلی و په پای کی د
محر می په ۴۵۹هـ کال دسیستان دحکومت پر تخت کښنوست،
یعقوب ژر تر ژره دهلمند پر حوزه، هرات، پراشنج، فارس او کرمان
کابل، بلخ، تخارستان، نیشاپور، او کرمان باندی غلپه وکړه تر
لاس لې کړل، تردغه وروسته لې د بغداد دعباسی خلیفه په مقابل
کی په مخالفت لاس پوری کړ مگر د عباسی قواو په مقابل کی تر
دیرالحاقول «اوسنی قصر شیرین» تیر شو په لار کی مړ شو .

صفاری عمر و لیث

تر یعقوب وروسته دده ورور عمر ولیث وسلطنت ته ورسیدی،
ده دخلافت دور باره څخه پردغو لاندی ولایتو فرمان درلود؛ لکه
د فارس ولایات، کرمان، اصفهان، کرمان، طبرستان، سیستان،
هندوستان، اوهم لې پر بغداد او حرمینو قوما لدانی درلوده، ده
څو واره په فارس کی خپل سوقيات عملی کړل، او په شیراز کی د
خلافت پر قواو غلپه شو، په پای کی دغه صفاری ستر والوال په
بلخ کی دسامانی اسمعیل امیر په مقابل کی ونیول شو او د بغداد
په بند پخانه کی مړ شو .

سامانی اسمعیل

دغه بلخی نژاده ستر والوال د ۴۷۹هـ کال په شاوخوا کی په
سمرقند کی د اقتدار پر تهر راووت، دغه نوموړی دسني دسامانی
مقتدر دولت بنسټ کښنود، دسیحون هغه پلوتی یې پر فتوحات
وکړل، او په لرمهال کی لې ورو، ورو افغانی او د ماوراءالنهر
دولتونه سره یو کړل، بیانی د فارس پر ملک حمله وکړه درې او
طبرستان ولایتونه لې ونيول .
سامانی اسمعیل په ۴۹۵هـ کال کی وفات شو .

کې وانه يې عروج ته ورسېدی، د غزنویانو د سلطنت د قلمرو لمن درې او اصفهان څخه تر قنوج او کنگا پورې غزېدلې وه دده په وخت کې د غزنویانو نفوذ په عالم اسلام کې خورا ډېر شو، غزنوی لښکر د کسپین او د اورال د جهيل د څنډو څخه د بحر هند تر سواحلو پورې تل په حرکت کې و په ختيځ کې يې ۱۰۱۳ واره سوقيات عملي کړل، په هر وار کې غالب او فاتح شو، دې په ۴۳۱ هـ کال کې وفات سو .

غزنوی سلطان مسعود

دې د سلطان محمود غزنوی زوی دی، تر پلار وروسته يې د اقتدار واک يې په لاس کې ونهولې، ده تر پايه کونېښ وکړ چې خپل د پلار قلمرو د خپلو زور ورو رقيقېدلو او هر يېانو په مقابل کې وساتي، پدې کار کې تر يوه حده پورې موفق هم شو؛ سلطان مسعود په ۴۸۸ هـ کال ووژل شو .

غوري سلطان غياث الدين

دغه نوموړی د افغانستان د ستر و سلطانانو څخه دی چې په ۵۳۹ هـ کال يې غزلي د غزنوی ترکانو د تسلط څخه وېست، غوري دولت يې پراخ کړ، دوه کاله وروسته يې هرات هم ونيو، او د غزنوی دولت پر کنډوالو يې غوري ملي ستر دولت تشکیل کړ، سلطان غياث الدين تر ۵۹۹ هـ کال پورې د خپلو نيکه گانو پر ټولو سيمو حکمراني وکړل .

سلطان شهاب الدين غوري

معزالدين او الدين محمد شهاب الدين غوري يو ستر حکمران او غوري دولت او ممالک ته يې ډېره پراخې ورکړه، ده د خراسان يوه برخه د سلجوقيانو څخه ونهوله، د خپلو پرله پسې سوقياتو په مهال کې يې په ختيځ کې هند او ملتان په ۵۸۱ هـ کال د عربي حکمرانانو د لاس څخه واپستل د پاته غزنویانو آخري حکومت يې په ۵۸۴ هـ کال د لاهور څخه د ښو وچاوه، په هند کې يې د چوهان راجپوتانو،

د (پرتوي راج اجمير) پر پياوړې قبيله باندې يرغل وکړ او مغلوبه يې کړه ۵۸۹ هـ تقريبا ټوله شمالي هندي تر خپل لگښ لاندې

راووست، هنداسي نوري سيمي لکه قنوج، کواليار، بندلخند، بهار او بنګال هم پرله پسې د شهاب الدين د سردارانو په لاس فتح کولې

او د دغو سيمو وګړي اوسيدونکي مسلمانان شول همدغه نوموړی وارو چې

ټوله هندوستان پرې ډېر اسلام قبول کړ، ده خپل اکثر فتوحات د غزلي د هرگز څخه د خپل ورور سلطان غياث الدين غوري تر فرمان لاندې

وکړل او د ۵۹۹ هـ جري کال وروسته د سلطنت آبه ور سېدی، خو په پای کې په ۶۰۴ هـ کال چې دهند څخه را تلې په لار کې ووژل شو .

په هند کې

افغاني سلطانان

د تيمور ا چنگيزي استيلا په مهال کې د ۶۱۳ تر ۹۳۳ هـ کال پورې دوو سو و کسوا افغاني پاچهانو دهند (نور، ا)

دگر مسهر د کلتور وضع

«دوهم فصل»

دغه راتګه ځوانان هملکان، زاپه او بنځي ټي داختر د مېلو سره ذوق لري، ځوانان ټي غېږ باسي د سپوږمۍ په شپه د کلي په منځ کې ټولې غزلي وايي، بنځي ټي هم د سپوږمۍ په شپه د کور وڅخه راوړي غزلي وايي، درېي وهي او ان کوي. دغه راتګه دگر مسهر په خانا نو او ملاکانو کې د ښان دويشلو او د آسانو او اويانو د څښلو ذوق هم سته.

په هغه ځاي کې خلک په خبرو کې د فصاحت او بلاغت مراعت نه کوي لښو عبارت په اوږدو او متعددو جملو کې راويي.

اکثره ټي سواده خلک ټي د مېندۍ او خبر مراعت هم نه کوي.

بزګره طبقه عموماً دوه نفره د ليرې فاصلي څخه په لور او ازخېري کوي دوي ځينې لفظونه او اصطلاحات

لري چې په کندهار کې نه استعما اېږي چې دلته ټي خود مثال په ټول راوړم.

دگر مسهر - کندهار

اصلاحات

کورته دي - په کور کې دي
پوا څو نه بڼه دي -
داسې څو نه بڼه دي
چندک اهميت نه لري -
چنداني اهميت نه لري.

په آخر کې بايد داهم واضح شي چې په هغه محيط کې سليقه د ژوندانه په اکثر و چارو کې کمه يا نه لېدل کېږي لباس، خوراک او د گذاري ځايونه ټي ډېر ابتدائي او بې سليقي دي په کورو کې نظافت نشته او د جوړښت په حصه کې ټي هيڅ ډول سليقي په کار نه ده او پدې او د دوي د مزدور کاره او بزګرانو کورونه امکان لري چې د سلو کالو دمخه کور و سره فرق ونه لري که څه هم د خانا نو کورونه د بزګرانو کورونه نسبتاً درست او ټينګ دي بيا هم د څرخ ډول رايه پکښې نه لېدل کېږي.

د انسانانو او چارپايانو داستوګنې ځايونه عموماً په پوه کور کې سره نژدې دي د کور و ساختمان ابتدائي او بې معنی دي په لباس کې منظور فقط د بدن پټوالي وي بايد ټينګ وي او دوام ولري مګر ځوانان بنځي او نارينه د لباس په جوړولو کې عموماً د دوي هغه صحرائي سليقي او ذوقونه په کار اچوي، د کمپيو څنگرونه اولستونې ډېر ټوګو پاڅي لري او بنځي کله، کله خامک کوي، مګر عموماً د سليقي خاوندان که لري که بنځه هغه څوک دي چې اقتصادي وضع ټي ښه وي.

د خبر و طرز او اصطلاحات :-

دگر مسهر وطنوال خلک په پښتو ژبه خبرې کوي د خبر و طرز ټي د هلمند د نورو سيمو په شان دي، دوي په پښتو کې کندهاري سبک تعقيبوي مګر د و مره فرق لري چې د کندهار د پښتو لهجه ښاري اما دگر مسهر د خلکو د پښتو خبرې صحرائي لهجه لري دغه ټول د دوي د غزلو ويلو طرز هم د کندهار د خلکو د غزلو سره فرق لري.

کور که هم - کور نه هم

ډاره می آیت کره - ډبره می وغورخول
میان خالی ته ولاهی - مهمان خالی ته ولاهی
مړی ثواب که - مړی ته غسل ور که
خپله دعوه شرم - خپله دعوه کوم
دا کتاب دهغه بل استر بل دی - دا کتاب تر هغه بڼه دی
زما قلم بی دی - زما قلم بڼه دی
زموږ کور آزاده دی - زموږ کور لیری دی
والله غو کور ته ولاړم - والله کور ته ولاړم

ژبه، نژاد :-

دهلمند دناوې ټوله خلک پښتانه او آریڼ نژاده دی پوښتونه
نې سپین یاغتم رنگه دی یخې نې قوی او قدونه نې اوسط دی په پښتو
خپری کوی .

د جنوب وخوا ته دریکنستان په برخو کې بلوڅان ژوند کوی چې
نژاد نې آریڼ اکرنگه نې د لمر حرارت په نسبت تور یاغتم رنگه دی
غښتی نې سپین رنگه هم پکښی دی - سر بیره پردی په هغه ځای کې
یو بله طبقه ژوند لری چې ډمان ورته وایی کسب نې د سر او ډبرو
خریل، ساز کول او ډول وهل دی ابتدائی اوساده آهنگری او تجاری
هم کوی .

دغه رنگه پوه ډله خلک چې په خلیفه کا اوسره مشهوری ده ژبه
نې پښتو دامیر بلند صاحب د زیارت پر شاوخوا د پوه کلی په ډول
ژوند لری قوم نې عرب دی او ژبه نې پښتو ده، دا خلک رشتیا هم
۹۳ پمړۍ دمخه دامیر بلند صاحب - ره د عرب پښتانه پوه کورنۍ راغلی
وه چې نن ورځ یو مکمل کلی او ډېر کورونه غښتی جوړ شوی دی ددې
خلکو لږ ځکه ټان عرب خودوخت په تېرېدو نې اوس اولادونه پښتانه
شوی دی .

د پورتني نژادو څخه پسر ته بل نژاد د ګرمسیر په خلکو کې
نه لېدل کېږی .

قومونه :-

د ګرمسیر خپلک پر مختلفو قومو ویشل شوی دی چې ډېر نې
نورزی، علیزی، اسحقزی، پوپلزی، او بلوڅ دی سر بیره پردې لږ
شمېر سیدان دی، عرب او غلزائی قومونه هم هلته سته، دنورزو قوم
چې تر نورو ډېر دی د منطقی دسره تر آخره پراخه دی .

د دولتي اصحابی د شمېر له مخی
د دوی تعداد تر علیزائی
قوم ډېر دی چې د منطقی په
سر او منځ کې پراخه دی .

اسحق زالی او پسر -
پلزائی قومونه چې د منطقی
آخر ته پراته دی نفوس نې
کم دی .

عرب په پسر محدود
کلی کې د منطقی په سر کې
د امیر بلند پر شاوخوا
اوسوې سیدان او غلزائی
قومونه ډېر لږ او منفرد دی

ډمان یا دلاکان چې نژاد
نې تور دی په هر کلی کې سته
سر بیره پر پورتنيو قومو د
هغه منطقی په ریکنستان کې
برخو کې یو تعداد بلوڅان
هم سته چې اکثره په بلوڅی
او پسر په پښتو ژبه خپری کوی

د عرف و عادات او تقاضا
د نقطه نظره د ګرمسیر تر
خلکو ساده او ابتدائی دی .

هلته دوکالت د پسر
نفر د لیاقت او کفایت له مخی
کوښښ کیږی چې انتخاب شی
بلکه یو حساب هلته موجود دی

که د شوری وکیل د پوه قوم
وی د مشوری د مجلس وکیل
حتماً باید د بل قوم څخه
انتخاب شی دغه رنگه که
یو کال وکیل د پوه قوم څخه

ولایتی بل کال باید د قوم مخه وې، کله شی اکثره کمو، د وړ کمو، د وړ
د انتخا داتو په وخت کې به سره واقع کیږي او هغه شی لږ یا بیري .
دوی عموماً خپلوی دخپل قوم مخه دباندي به کوی که پښتانه
ور کوی او یا لې غواړي کوبښي کوی چې دخپل قوم مخه لږوی .
خانان او ملاکان دگرمسیر په کلیو کې چې نه لږ یا لږی به کسې کې
د همدسایه په ډول خای چا به به ور کوی او کوبښي کوی چې دخپل صالح
سیمه داران په کلی کې بوختای کې

عمومي عقیدې :-

دگرمسیر وطنوال دعقایدو دطره پاك او سپېڅلي مسلمانان
دی پر پښتانه وخت لاندې ټوله خلک ښکاري، هر کسې کې یو
یا دوه مسجدونه سته چې هلته ملايان (روحانيون) استوگنه
کوي .

دکلی ټوله خلک ملا او امام ته په درله سره کوري او احترام
لري کوي دده ټوله مصارف دکلي دخلکو دخوا د ذکوة یا حیرات
په ډول ورکول کیږي او د کاله ټاکلي اندازه عموماً اعرشي او
اصواري دوه یا درې خرواره (۴۰۰ یا ۳۰۰ دکندهاري په مټ) ذکوة
اورکول کیږي .

ملايان په مسجدونو کې پوښادونه ادره ځایان هم لري چې هغوی
دآیمده ملا او امام په ډول ځایونه ترپه کوي ملايان او طالبان
په امامت او دکلي وکوچمیاونه دانداني دیي کماو دندراس
مخه نور اجتماعي کارونه لکه دهمایي، مزدوری، کسب کړي، و
نور نه کوي او نه دهغه ځای خلک د دوی مخه داتوقع کړي چې
نور کارونه دی دملی دبرابرو دپاره وکړي

همه پیران او مريدان هم سبه مريد چې دپیر سره غځامځ سي
لاسونه لري هغوی اوهرامرته لري آماده وي، پیران په هرکلی کې
نمایندگان لري چې په هغه کلی کې داپیر) دطرفه دیي تبلیغ کوي
او مريدانونه دپیر درويي (طریقي) لارښودنه کوي، دغه پیر
نمایندگان چې په کلی کې وي (حلیفه صاحب) بلل کیږي .

خلیفه صاحب دالما دخلکو توحه دپیر دطریقت وحواله خپلوی
او لوی مريدان ورته پیدا کیږي په عین حال کې خلیفه صاحب هم د
هغوی په مټ کي دعزت جاوند دی

خلیفه په همدې کي یوازې
په کلی کې دسپین دخوا
مريدان په یوه ټاکلي ځای
کې سره رالږلوي، په هغه
محل کې یوازې چې ښه
آوار لري دتشریف وایی
او مريدان تر احسان او
لاندي کیږي حلیفه (۹) کوی
اوژلوي، داوضع دسپین تر

دپروخت پسي ار سهاره
شروع وي په هغه ځای کې
رږه پښتني چې مريدان دي
هم رانځي وروسته داحلیفې
محرم حلیفې او دسپین
لموځ کوي .

دغه رانکه هغه کان
چې ځایونه لري په ژوند کې
پیران یا حلیفه ځایان بللي

دی او مريدان واری پوله
مرکه ددوی په قبرونو باندي
پیرغونه دروی او صاحب
ادبوال برابر کړي شاو
حوالي شو منمر، حیر منمر

مالان لږ دي وروسته لږ
دپیر یا حلیفه صاحب زیارت
تولی چې ټوله تر اوښتې
چې کسمه مری واری د
اجتماعي یا انفرادي مشکلاتو
سره برابرسي نو زیارتونه
دوسیلی په طریقه ورځي

۱- حلیفه یو ډول آوار
دی دحولي لري پاسي

او د غنجان سره چرکه په پا کم بل حور کښی او باندی خوښی
وړی او د زیارت دمجاور (اوسیدونکی به یې ورکوی او قبر ۹ په
عجز سره دعا کوی او خدای ته یې شمع کوی هغه شی چی زیارت
مجاور ته یې ورکوي د (دروې) په نامه یې پېژني

د پسر نو اوسه او د ژوند په وخت هم د هغه محیط تر اوبخه د
مشکله و د حور کښی او باندی په وخت کي وړوکی ته مراجعه کوی
او دوی هم د هغه د پسر نو په وخت کي وړوکی ته (ج) نومونه
دی چی پر اوسه د پسر نو په وخت کي وړوکی

او یو ډول هدایت ورکوي، هغه خلک په بیا تعویذ نه د ټوکریا
خرمنو په ښو له ورکوي او خاښتونه په اوږو کي میخی چی اوسه
یې په اوږو کي پاکه شی بیا نو هغه او به یې که یې مستند تر سره
اسی یا صحت پیدا نه کي دا احترام او عید دی روغه چی پر پسر نو یې
لری غه به وایي ار که خدی سحت ورکړی ددوی مستند تر سره شی یا
صحت پیدا کي د پسر نو غه چا ۹ چی هغه یې ورکړی وی هغه ۹
ښه تر اوسه پیداکوي .

د هلمند په ټولوسیمو کي چې کریمه هم لری به شاهین د خلک
د مسلمان یې پر عقایدو ډیر ټینګ دی

ر رار و نه .

د کریم په منطقه کي د همدې د پسر نو په شان رو جا یو ډو
او د تصوف و خاوندانو سره په ۹ چی د پسر نو په وخت کي وړوکی
وړوکی به حور کښی شاو خواتی یې او د پسر نو په وخت کي وړوکی
دی او د پسر نو د سر و خواتی د لار کو خواتی یې د پسر نو چی ټکرانه
پیرغونه (پرخړوی) چی د هغو ته زیارتونه وایي .

ر بار یو ته د کریمه د پسر نو د پسر نو په وخت کي د پسر نو
په وخت کي یې خدای ته شمع کوي په هغه خدای کي سحتی د پسر نو
خجه د کو مټ غوښتونه (مراد وېر .

د پسر نو د پسر نو په وخت کي .

۱- امیر محمد صاحب چی د د پسر نو د کلي شمال شرق و خواتی
په وخت کي د پسر نو د پسر نو په وخت کي وړوکی .

۲- ملاکمل احمد چی د حرار حمت د کلي د شمال و خواتی د
ولسوالی مرکز په وخت کي وړوکی

۳- سید ور جان آغا :
د لک په کلي کي پر وخت کي
۴- حاجی لیکه د لک په
کلي کي پر وخت کي

۵- سحی لیکه : په میان
پشه کي په آبدی حور کښی
دی

۶- دواچه غیب : په هان
پشه کي آبدی آرام لری .

۷- گل آغا : د درویشان
په لوی کلي کي وېر لری چی
یوه ښه دولو ټکیه او ماجر
هم لری .

۸- سید محمد حسن آغا
دده عمر د ذکر یا په کلي
کي لری او د هغه پسر نو
دی .

۹- زېر آغا : د سادر د
مستند آخر ته په آبدی
حور کښی دی .

۱۰- بانکو با ۹ : د پسر نو
هم په سادر کي پسر نو
دی .

۱۱- آدم جان آغا : د
لک په کلي کي چی لری
بنادر وروسته دی پسر نو
دی .

۱۲- سید زبور آغا : تر
لک وروسته چی د اوسنی
کریمه نه یې برخه ده او
له یې نوموړی هغه پسر نو
دی .

(اول بیا)

د موسی جان او کلمکی د کیسی لیدیز

آس ئې په چار ناله تر سره کړو
نهمام کړه د سهيلي او رما مو
دستی مخ د کور اړخوا ونه‌وی او
جنگو ور و غم‌منل سهيلي یې
حېر کړه (چې اېر) یو سړی
و نه .

سهيلي هم دستر سړی یې
ولېرله خو چایې بیا په معلومه
نکړه (پې) ور که شوه د سهيلي
په زړه کې داغ پاته شو نو پدې
فکر کې شو چې یو دغه دغه
اجلې د عواظ کې یې نه شي
همر نه شي

سهيلي چې هر شپه پر پورې
په حال کې د کړده کې په پهلای
چون کوی خو یوازې د سې حور
کلمکی لازمه بولې چې باید

جان ته ئې کښنوی، کلمکی چې
د موسی جان په نامه ناسته وه نو
سهيلي ته ئې لوی مشکل پس

کړی و. خو په پای کې ئې د جان
سره فیصله وکړه چې موسی جان
په دمنځ څخه وباسي او په وچم
ئې خوله ورپټه کړي .

سهيلي پس له خو ورڅو د
همې مور له ناحیه وروسته چې
کلمکی ورته ور کړی د همې
مور ورته ورو :

چې - خو غمزه لری ده
پر دایره کړه و کله چې
کلمکی حیره شوه له یو پر
جان د حیره و د پور غمزه
چې سهيلي رور ورسېدی
نه دی پر پورې راځه چې د
کې دغه معامله ور - وره
شروع کړه .

نو یوه ورځ ئې سهيلي
ته سړی وروا - واده او درته
په لېل چې ته له غمزه
کړم خور مانا یو شتر مانا غمزه
چې پر شپه کړه دار یو
کلمورې - سرده د و طل

سکاران در وواپه هر
وخت چې هم د وروشم شو
په هم ورځ رما او سکا
د لیدو او ملاقات شپه
وې

سهيلي په دغه کار وکړ
له ورځ د لېل سکاران
ورځې د لسان ولسی او
خو اېن چې د سهيلي امام
و کړی

د کلمکی لیدې کاره
څخه مطلب دادی چې
کوندي په دغه وخت کې به
موسی جان د پوې خوا څخه
پیداشي او دابه د سهيلي له

پس څخه خلاصه کړی .
ولیدان چې د سهيلي څخه
نمی و نه‌وله نو یوه وطن ته ولاړ
د غمزه ئې په بزرگۍ او مزدوری
شروع وکړه خو بیا چې څه پیدا
کوی په هغه کور چلوی او یوه
کچنی مهمان خانه هم لری چې
خوانان پکې یو لیری پدې دمنځ
کې چې نمی ولیدان جان ته په
نکاح کړه یو روی ئې څه پس
ور پرېدی چې د میر وای (نوم ئې
پر کښود .

د ولیدان مهمان خانې ته د
هر ځای شوقی خوانان راغی
نو ورځ دده مهمان خانې ته یو
خوان راغی چې په غمزه او
حور ورو کالو کې ئې دخوانې
په لاله وده ور که شوی دده سره یو
رباب هم وېس له سهرې مسی
ولیدان ور سره کښه‌وس او

د پوې ته ئې وکړه غاوه، چې د پوې
د حور و نه‌وه ولیدان ور ته وویل :

چې خوانه ته خودی شهباز را
وايه او یوه پنجه رباب ووايه
چې دخوانا نو زړه په بیدارشی
هغه خوان هم رباب واخست او
داسې د سوزه د رباب ئې ووايه
چې کرده منگ ورته ولاړل .

ولمجان ورته وويل : دشمې
هم دلي پاته سته خو داو چې دا
رېايي څه ان . ولېچان ملگري شو
او دده سره هم ورځ او هر شپه
ويي .

يوه ورځ ولېچان پوښته
څيښي وکړه چې سې نوم څه
دي ؟

اود زوڼد لوره ماحراري
راڼه دوايه څوان ورته وويل :

زما نوم موسي جان دي اود
يو شرمېن صلمته خان د لاسه راوړک
شوی يم پټه مې تر شا پاته ده او
زېږه ئې د وينو ډک دي نو دادي
چې پر ولسو لگړو زما لېږي رېايي
عم غلطوم .

ولېچان چې دې دې د لاسه
پوښته څيښي وکړه او هغه د
سپېلمې او کلمکې اکل ورته وکړ
ولېچان وپېژندې ځکه د کلمکې
خور ئې چې اوس ده ته ناسته
وه هغې لگړه نکله ورته کړې
وه نو ولېچان ورته وويل چې :
د کلمکې خور ئې اوس ده ده په
کور کې ده شمع و چې ولېچان
د سني موسي جان کور ته ئې و
هډمه ئې هغه وپېژندې او زده
سره چې څوان شوه .

دا مهال د ولېچان او موسي
جان ملگري به سره ټيټکه سوه
يوه ورځ دواړو سلا سره وکړه
چې د سپېلمې له پېچو څخه به

کلمکې هم خلاصوي نو
دواړو سره راره يي شول ، د
د کلمکې کلي ته راغلل هلته
ئې په پټه کلمکې څه خبره
کړه کلمکې څه شاته شوه
او د سني ئې چېن کال سره .

ټول کړل چې په يوه عمارت
موقع کې دوی سره د پوښتي
پد کت مخ کې سپېلمې ته رېايي
د ورسيدي ئې واپس راځي
او موسي جان رايي دي نو

هغه مهال چې کلمکې به
په د سني د لاس دوی د
لوري لمر اوسېدلی به
نو کت وېرې سني به

په دوی کې رهبر وگرځېد
کېر کله چې د پي ورته
موسي جان خپله وېرې ئې
خپله لگېدله څه ولېچان

چې د پي ئې وځوړل اس
د سني د خور شوه او دده په
په چا ځکې د سني کور ؟

خو راره يي شوه هلته چې
ورسيدل ولېچان مړ شو د

ولېچان د مړ کت د لاسه
موسي جان ترڅ په درځ
ر موسي کورې رايي جان دي

امير ويلي چې نوم ئې څيښي
دي عمره درځ موسي جان ؟
واي ئې : رځه د سپېلمې
څخه کات د لاسامه
واخلو .

پس له څه وخته بيا د سپېلمې
په کلي کې چوک شو څه چې
موسي جان رايي دي .

داوار موسي جان امير ويلي
د سپېلمې يا خا په د سپېلمې په کلا حمله
وکړه او پس له پوې کلمکې جنګري
ئې کلمکې راوايستله ، آس پر شا
ئې سپره کړه او بولي تامل .

بردي ورسته لوددوی اود
سپېلمې د مخ جنګري روع شوی
اسپېلمې ته وس ددوی ځای
معلوم دی نه ئې د بردي وده سني

سره سني لېږي او د سني پر کوي
بدي ترڅ کې موسي جان اړيستي
چې غموني زېږه لاندې کړي اود
جنګري ولېچان مړ کت لېږي

د پېچ کړي هم پټه پر غر وگرزي
سپېلمې سره امير ويلي دي بولي
او د کور څخې ساتي دا مهال
کلمکې ته لگړو مړ او بولي او

لري رانځ (ويل) ئې په ځان شوې دي
پس له څو وخته امير ويلي هم به
جنګري کې زخمې شو او کور ته
راغي پس له لږ وخته څخه مړ شو .

داوخت نو يوازي پټي پاتې
شوی سپېلمې سني کور ئې ئې
په پرده د لاندې کلمکې سني
کور څه شوه .

هغه مهال چې د موسي
جان د کت سپر ورسېد لمر راره
تري ئې او عمره شوه سپېلمې چې
د کلمکې په لاس کې مړ وري پاته

$$(\alpha^1, \beta = \frac{1}{2}) \quad \alpha = 1, \beta = \frac{1}{2}$$

چاقہ

وژاړه م...؟

په خواږه حوب بیده
وم... هیڅ غم راسره نه و لا
داسی حوب چي له حوبه هم
ناحیره او نه پوهیدم...
نه می دېولتون د اور لسمپه
لېدلی وه... نه چیرته د
وراق په توره تپاره کی
سوتی وم... هیڅ نه و-!

ستاد مہدی لاس راغی
زہ لہ ویش کرم...

جو۔ ۱۔ وہ (۱) سوم چپی
خمس۔ ۲۔

شاوخواہی کھل ۰۰ د
حیو پہ تمک کہو اسی کی
مدم ۰۰۰ ور پر دم۔ مگر
عہ جارہ ۶

ستاد مهنی واک و ږدی،
چې له هغه لاسخاڅی فصا
خجته ئې پدې کلمه وئې کي
ننه ایستایم . . .

آخ۔ چاتہ وزانم ؟

دخپل ژبې ته خوږ به
خوځ یو • کرم ؟

هيچاته او همشوك |
خو، هو تاته به وايم

شو دوشه ب نې په نور راسې اړتیت نې لږ کړ چې د تل لیکان جوړ
لانو د یو لړن څکړه کړه او ایا نې ده چې د لږ د لیکو یو څه څه
شهوت لږ څه جان لږ او نه حمر وړ کړ چې د ده دوه څه څه دوه څه
مېړه توپ نې وټول کي نا وچي د حوالا د بهیلي څخه د انتقام
احسانو لار پلوی نې سو نې د بهیلي غوښتنه ومانه او ورته
وی لږ چې د ساسره څه لږم لوژرمي در ولایه کړه .

سجھلی بہ خوشحالی روانہ شہہ حورہ کربہ او کہہ چبی سجھلی
اور او ساجام پہ حورہ کی سر پہو ٹھای شویو نا توان دروارہ و نیراہ
اور دی اوری ٹی را ابا سجھلی اے پہو پہو آرا می ٹی ہوہ نورہ و سجھلی
بہ وروہو ٹھ اے اورہ و و و و :

بمردده معلومه نامه جمال گریوی جیی دولهجا، پر خور به
به واپوی دادی ان رما او سا دجک شپه به به نامری دی هم
نه وژلم اودادی یوتوره هم به لاس در کوم را و لا به به جیی توره
به توره ای در سره معلومه کرم یا به دی نن به وینو خان اوده کم او
یا به به هم دهم سی اولی او ورو ورو پر لار و لا به هم .

سهیلی حیران شو په ناچاری یی توره را پورته کړه په حواله
کډه پورې حمله شریع شو سهیلی کولس کوی چی پر تالو دو
کاری داری وکړی خو داری نه درار پورې خود ناو توره ئی پر
مغری اراړه شوه او په ویو لږنده پرېست سهیلی مړ شو او نا بود په
ویو لږلی تو ئو - ه را دیکله داری ئی کړی خلکو را داری لا غرده
سهیلی مې مړ کی -

دسهيلي به مرگه شيخون خو ابادي نه شو هغه ډيري
مايني چي ترپزي رسيدلي وي اړ آراءه شوي د کلي پر ګرايو او
کديوالو دده به مرگه خو شالي وکړه

(544)

« حمید »

کاروان د مشکو

مخکه له لمری پروا پتان د مشکو
هر کمند لری د زلفو کان د مشکو

چی لی داته باد پر زلفو برابر سی
په خوتن کښی می قیمت ارزان د مشکو
که اور له وای آهنا لی د آهو چشمو
نه به وای هسی تورسوی مخان د مشکو
چی دریغ دیار د خط ورباندی راسی
اوروی می پر لپمو باران د مشکو
ز لوله دیار د خط د را تسلو راغله
اپوی می پر تنندی آسمان د مشکو
دالی خط نشونما کاندی په مخ کی
چی پر مخکه می د لمر کاروان د مشکو
چی له غمه لی د خط سر پر گریوان کړم
سی می ډک لکه نافه گریوان د مشکو
دا د لړکو د میگو لو زامو نور دی
چی وگړی پر کوی گمان د مشکو
دا شرف د عاشقو لندی نوڅه دی
چی سینه سوه د (حمید) د کان د مشکو

صیان ۱۱۱۸

به پانی غونیدی مین پر هغه شم یم
چی شرر لی دشهپاز د محالی اور شی
تر بارهک دریاندی گران لی رشتی دی؟
هغه دام چی حریت پکنسی نکور شی

هغه وینی ستا د نومو سرخرو لی ده؟
چی داری وهی د مات وزر تر شو کو
چی وهی شی د چمن په بهتانه کی
نه لذت مومی له هغو سو و کو کو

نه د بنگلو د لقا په سدره که کوری
د قفس د نوم بسمیل پریفشالی له
د عراق (۹) د آزالکو په خیال غو پوئیی؟
د زندان د زولو خو د نمایی نه

له هغه کوری بهار کهنی د عمر
په اهاله چی د کلو لو پر بادی شی
حجمیت دی د خاطر هغه بنادی ده؟
چی په غم د تورو زلفو پریشانی شی

نه لی بولی د بهار د فیض اور یقی
دا آهوه چی تمیزی کو و کاوه نه
په آرزو د هر غلمری لمن نیی
د بهاتون پر کریوانه د اوینکو لاپونه

کرره ، کوره ددی طور د تورو غرو لو
په هر کتانی کی پکری غونیدی شرر شنه
چی سینه کی د باطل پیری افسو نو نه
د (سینا) د هر هر بوی ۱۱۵ اثر شسته

د مرحوم محسن له اشعارو څخه :

غزل

باري شکلو مي زړه يووي په بارو کي
عشق مي هسي نوم شهره په جهان چور کي
محتسب آنگاه هسي ناري مهود يسم
همه سپين گل مي فلك رنگ رير بدل کا
له جها نه منهد ته ئي چي نه به ئي
زه به خيالي ويمي حورم له حجره دوسته
چي د عشق حد به شي چير نه ور خرگنده
به اغمو او کرشموا او په سازو کي
لکه دغ دهل چي لوړوي په سازو کي
رمادوي زړه په حال او په سازو کي
نرمي کرروي د شه خط په سازو کي
به واور به مي وي څه په آرزو کي
څه شي اور خلق دي خو د ژوند په مزو کي
رڼونه لوي د سپ يو په قضاو کي

چي (محسن) له وازو ډک زړه دلته پروت دي
يو شته مي کي د سپر په سازو کي

دا کن د سپينو دي په اور کښي
د بملو پنهانو اضطراب دي
د خپلو پندو د ننگ جرگي دي
په طلب د آزادي کي تب و تاب دي

يوه ورځ به دا دخوږو زړو توبش وي
چي به سوله کاندې ستازده له دغو مينو
هغه جام چي ته د بل نه وينو ډک غمکي
زر به نورو لره ډک شي ستاله وينو

يوه ورځ به دا حلقې وي ستا د لومو
چي به ستا و خپلي غاړې ته زندي شي
دغه اوښکي چي نن ستا له محوره اوري
بيا هکوره بيرته ستا د باغ ژلې شي

يوه ورځ به دا ناهينده اسويلي وي
چي به ستا د عيش ډيوې ته د مرګ باد شي
دغه لومي به دي کښي باسي په لومه
دغه صيد به آخر ستا د محان صياد شي

جو نگره

جو نگره وړا له بنکارېده ، بنکارېده
کونډه له لوی لوی تاوېده ، تاوېده

د شم رڼا ته لې کښلې لې کړا لې
ورېته په غم کښې تاغېده ، تاغېده
دخونی غولې کي کولجاږي پرلې
وړه لور کي لې پاغېده ، پاغېده
ویل لې موری زما لاسونه که سره
هسته له خنداوه نازېده ، نازېده
ماله کاه او غوږفران وه هلته
د غم خوښکي لې هاغېده ، هاغېده
هلته لې پهلې لور پر مرګ وه پرته
د ژوند پها له لې ما تهده ، ما تهده
له لې دارو او ټي د رمل و په وس
آش په وینا ترې جارېده ، جارېده

داوه خبره چي مېا اختر دی
خبره نه وه چي د چا اختر دی

ښاغلي عبدالباري [په ور]

خلور بڅه

چي دی وینم داوها مو په غوښت نک
دا لکني د کا ميا بي دی و پر شلک
دا مهل پرمخه و مال له وهل ۳-پري
اوبو وړي هر زولای نه شي شک

«رشاد»

د نفوسو د زياتوالي په برخه کې بحث سېدستی په متباين ډول سره مطرح شو

او دغه لاری تردغه ژړو
پوری د خلکو د نیازمدی په
مقابل کې ډېر قیمته تمامیږي
چې د لارو اشخاصو په آیره بیا
دمخ پر انکشاف روان هیوادو
خلکو له توان څخه لیری دی مگر
په وروستیو وختونو کې ددغی
لاری مصارف په کامل صورت
سره لږول کېږي او لږ بیا ۱۵
سخته کېنه راغلی دی .

باید دا ذکر شي چې دهمه
استعمال په دولتي پروگرامونو
کې امکان لري او حکومتونه
کولای شي چې هغه وېي وژلو
کسانو ته وېرې او وړه اوس
نه پوهېږم چې پلاستیکي کولای
په هغه صورت کې چې په صحیح

ډول استعمال کېږي تر کومې
اندازې پوری به مؤثره دی مگر
هغه مقدماتي شواهد چې په
تایوان او کوریا کې ښکاره شوي
دی چې ډېری ښځې د هغوی په

بیا تطبیق کولو سره د هغه نه دی
مجبوري شوي نوي میترونه د
نیازمنديو نه مخه استواره دی
چې ددغه کار وروستی تکلیفونه
تر هر څه زیات محدودشي لکه

ځمکه ددغو نویو تشبثاتو
نتیجې لست و پخوا نیو
تجربو ته ماهر و سا یستېتاتو
په څو لایرانو او نو کې
ښکاره کېږي چې هغوی
د خلورو راتلونکو کالونو

په موده کې به په بی سارو
موفقیتونو لاس پوری کړي
چې پدغه کې هر ډول مو نع

له منځه لیری شي او څو
امکانات همدا اوس پر
هیوادونو بالسي عملی
کېږي یوله درختانه بریا
لېتو او یو څخه د زرق طریق

یا پیاوړتیا چې د زیرېدونکو
عمل د یو کال زیات تر هغه
په تعویق کې اچوی او هیله
ده چې د (هورمون ها) په

افراز سره په یوه لږه جزوی
اندازه د زهدان په برخه

کې چې ډېر مؤثر دی او
تجرباتي او د مضاطی
غشای ته صدمه نه رسوي ډېر
په زړه پوری نتیجې به
لاس راځي . نو هر کله که
چیرې دغه تجربې عملی کېږي
شي په هغه صورت کې نو

د کرشوی عملیه بېله کوم تاوان
څخه ثابت شول .

او هم ښایي چې په ارزانه بیه
دی میړه شي ښایي چې هېڅ
سړی د لومړنيو تجربو د موافقت
ارزښت څنګه چې لازمه ده درک

کړي مګر دغه یو ښکاره حقیقت
دی چې لومړنيو تجربو لار د
ډاکټرانو او سا یستاتو د پاره
خلاصه کړل او البته په ژړو
وختونو کې به د هغوی موافقت
نه په برخه شي .

څلرم برهان د تولیداتو د
تفایل په برخه کې خوش بوښی ده
چې د پریکړې ډېر هیوادونو پخوا
تربحوا و دغه کار ته مجادرات

کړي دي لکه ځمکه چې دغه مفکوره
په جنوبی کوریا ، تایوان ،
هانګ کانګ ، اوسنګا پور کې او په

ځو نورو هیوادونو کې چې د
هغوی نتیجې په لاس کې دي
عملی شوې ده .

نوی کښی

۱- جنوبی کوریا ۱ په دغه
هیواد کې د تولیداتو شمېر د
حاد په صورت لسی مشاهده

مشکل بقاط - هند :

کوم وخت چې زه د همد هیواد
آر کښی لاندی نیمه او هغه خوش
بینی چې د نورو هیوادونو د
پروگرامونو په طرح او تطبیق

کې لیدل کیږی هغه اوس په نا
امیدی او یاس سره بدلې کیږی
هغه هیواد د درستی پالوسی
پرووی کوی پداسی حال کې چې
هند تر اوسه پوری نه دی موفق

شوی چې د تولیداتو د شمېر د
پراېلم حل د پاره یو خاصه لاره
پیدا کړی .

ددغه هیواد پروگرامونو د
یو او دوو کلونو په وخت کې یو
جدی بڼه مخاښه نهولای ده نو هر
وخت که چیرې دغه پروگرامونه

نویولارونه متوجه شې بنایي چې
دهغوی کوښښونه دی په خورا
تلونکو کلونو کې مطلقو په
نتیجې ورکړی .

د ځینو سلف - پالیسی او اقدامات

نوو پرمخ تللو هیوادونو
د تولیداتو په تحلیل کې زیاتې
پاملرنې کړیدی له دغه ټل مخه
جا پان ذکر کوم .

ددغه هیواد د تولیداتو اعداد
د چټک په وخت (۴۴) د زرو تنو
په مقابل کې وه او ۱۶۶ تنو ته را
کښته شول اوس جا پان او هنګری
دوه هیواده دی چې د تولیداتو

د نفوسو د احصائیې
دفترونه یو چټک کاهش د
ماشومانو د شمېر د (۱۹۶۳)
او (۱۹۶۵) کلونو په منځ کې
له یوازی په ښارونو کې

بلکې د هیواد په لږو محایو
کې هم رګندوی (پلانکېږد) د
پدې غلبدې چې د نفوسو
طبعی زیاتوالی له دریو

فیصدو پر خالای په (۱۹۶۳)
کال کې د ۲۵ فیصد ته
راکښته شوی دی چې ذکر
شوی معیار بنایي چې په
۱۹۷۱ کال کې دوه فیصد
نور لنزېل پيدا کړی او دغه
یو ښکاره امر دی چې د

نفوسو زیاتوالی د حکومت
د قوی او منظمو پلانو تر
کنټرول لاندی را تلای شي .

۲- په تایوان کې : په
دغه هیواد کې د تولیداتو د
تحلیل موضوع له لسو کالو
راهی کښته شوی دی له

(۴۵) مخه د یو زرتنو په
مقابل کې په (۱۹۵۵) و
۴۴،۷۵ په (۱۹۶۴) و ۴۲،۷۵ په

(۱۹۶۵) کې ۴۲،۴۵ په ۱۹۶۶
کې کښته کړل شوی دی او په
نظر کې دی چې په (۱۹۷۳)
کال دغه معیار وشلو تنو ته
ور چیرې په دغه هیواد کې
بنغی له دریو اولادونو زیات
آرزونه لری .

کیدلای مگر غیر مستقیم شواهد
ښکاره کوی چې د تولیداتو
معیار ډېر کښته راغلې دی تیر
کال له (۳۹۰۰۰۰) ز یا تو بنغو
د صلبې و سائلو مخه د حمل د
وضعی د محنیولو د پاره استفاده
کړی ده .

د بنغو د شمېر مجموعه د دوه
نیم کلونو په موده کې د پړو-
گرامونو په طی کولو کې و
(۷۳۷۷۰۰۰) نه شوی دی له ۱۹۶۳
کال مخه را پدی خوا په کوریا

کې د آیازرو تنو بنغو په شا وخوا
کې و چې شولې د (۱۹۶۶) کال په
ختم کې تقریباً (۱۷۰۰۰۰۰) بنغو د
حکومت له کو بنغو یو مخه
استفاده کړیده او دوه برابره د
تولیداتو د کنټرول پروژې تقریباً
(۹۰۰۰۰۰) بنغو د حکومت له
پروژو سره کومک کړی دی .

د پروگرامونو له شروع مخه
خاص بیا له ۱۹۶۳ کال را پدې
خوا زیات له شل فیصدو مخه
خوا یې بنغی اولد بهره وری د

قدرت مخنښی مستفیدی شوی دی
همدغه راز شل فیصده نوری بنغی
د دم بهره وری دلاری استماده

کړیده او دغه استفادی په ۱۹۶۶
کالو کې ددې یا وجود چې
پوره احصائیې په لاس کې نسته
له د مخه ډېر زیاتوالی پیدا
کړیدی .

د کټور ول له نظره و نور و هیوادو
نه و پادای دی .

د جابار د توليداتو د کټور ول
م. صوع د حکومت د پروگرام
سره یوځای ، پادای ځای لاندی
سره چي د هغه ځای خلک د سټ

جنین دلاری مخه اسیاره کړی
له ددې بهر وری دلاری او
دغه کار د حکومت د تمایل پر خلاف
صورت اوسی .

د هغه ځای خلک د سټ جنین
عمل د قانون آر حمایت لاندی په
په رڼه حرارت سره پای ته رسوی
په اوسنی حال کی په هغه ځای
کی یو عمومي تمایل د عدم بهره

وری لور له لاند کړی د موسسو
ر د ب دالی د پیاوړتیا په وسیله
سره کړی . چي د هغوی د بارد

کټور بېله په نظر کی ایواو سره
د سټ جنین د عمل مخه استفاده
کوی او پدغه برخه کی روغ و نو
هم په رڼا ت سره پیل کړی دی د

د پادای ځای د پادای د سټ
جنین ته د دې موخې شول . په
دې وایو او ، د پادای کورنۍ
هاکې خلک او سټ پور به هم
سرايت و کی د دې باوجوده

چي په دغه هیوادو کی د سټ جنین
د عمل په پراختیا کی پیل شوی دی
د سټ جنین په شور تی اید د اوبه
ټوله ختیځه اروپا کی پوله ختیځ
المان او ایلیا مخه یو فانونی

عمل دی سټ جنین . په داسی
هیوادو کی لکه جاپان
د توليداتو په تولید کی یو
مخه عامس چي د پادای
د کټور د رڼا ت و په پیل بدل
شوی دی .

اوس د دغه هیواد
په لاند سټ جنین په
وه کټور مخه کی دی

د سټ جنین د سټ جنین
د پادای د لاندی په
و لاندی چي کټور هم
د پادای په لاند شوی دی

اوس هم د سټ جنین
د پادای د لاند شوی دی
د پادای کټور هم د پادای
شوی .

په دغه ځای کی په دغه
کاله پخوا د عدم بهره وری
د لاند مخه اسیاره سره

په دغه هیوادو
د پادای د لاند شوی دی
له مخی د پادای د لاند شوی دی
سټ جنین په دغه ځای کی یو
و سټ جنین په دغه ځای کی یو

په لاندی امریکا کی چي د
روحا یو نو د پادای د لاند شوی دی
د عدم بهره وری په دغه ځای کی یو
د حکومت د لاند شوی دی
سټ جنین په دغه ځای کی یو
که څه هم د سټ جنین په دغه ځای کی یو

د دغه هیوادو شمېر په دغه ځای کی یو
په دغه ځای کی یو د دغه ځای کی یو
روغ و نو خپلی یو پر شلور او
د سټ جنین په دغه ځای کی یو
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
په دغه ځای کی یو د دغه ځای کی یو
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی
د پادای د لاند شوی دی

در تهرانی که در آن روز
به نام او می خوانند
و به نام او می خوانند
و به نام او می خوانند

[illegible]

۱- در این کتاب که در این کتاب
 ۲- در این کتاب که در این کتاب
 ۳- در این کتاب که در این کتاب
 ۴- در این کتاب که در این کتاب
 ۵- در این کتاب که در این کتاب
 ۶- در این کتاب که در این کتاب
 ۷- در این کتاب که در این کتاب
 ۸- در این کتاب که در این کتاب
 ۹- در این کتاب که در این کتاب
 ۱۰- در این کتاب که در این کتاب

۱- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۲- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۳- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۴- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۵- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۶- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۷- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۸- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۹- در این کتاب که در این کتابخانه است
 ۱۰- در این کتاب که در این کتابخانه است

0 1 2 3 4 5

۱. در این کتاب، که در سال ۱۳۰۲ خورشیدی
 در تهران چاپ شده است، ۱۰۰ صفحه
 درج شده است. این کتاب، که در
 سال ۱۳۰۲ خورشیدی در تهران
 چاپ شده است، ۱۰۰ صفحه درج
 شده است.

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

[illegible][illegible]

آبلیا له پاره و یوازې د بیا لکه پکې عمر به نرم
و چې د ضرورت او اقتصادي علم په پدیدېدو او
دهغو ترمنځ روابطه پیدایږي .

په د بیا لکه پکې متریکه نرم کې د ټولو فوایدو (پدیدو) د ذات البیعی ارتباط او تعلق له آمله
هره فوایدو میون د نوي فوایدو میون پاره د
ضرورتی یا اقتصادي وجود په حيث تصور کېدای
شي . نو په هره (پدیده) یا فوایدو میون په
مرکب کې تل دا امکان وجود لري چې ضرورت
او اقتصادي خواص یې وښودل شي او ضرورت
او اقتصادي یو په بل باندې بدلېدلای شي .
شي چې په ځینو شرایطو کې ضرورت دی په
نور و مختلفو شرایطو کې اقتصادي دی او

بالعکس، د مثال په ډول په ایدائی جامه کې
د مالو تولید یو اقتصادي خصوصیت درلود

څه شي چې به کمیون تولیدول دهغه دغو په
واسطه به په ځینو سره استهلاک کیدل د شخص
مالکیت له پیداکیدلو سره د مال تولید له پراخه
شوه پېی به کېدایږي او ضرورت یې .

د دغه څه په اساس چې وین شو د مالو اشنا او
دغه دلیل به لکه غلط دی چې ویی : څه شي چې
ضرورتی اقتصادي کیدای شي ، او څه شي چې
تصادفي وی ضرورتی کیدای شي

امکان نه لري چې ضرورت او اقتصادي سره جلا
شي . یوله بل څخه په منطق ډول جلا نه دی په
واقعیت کې ضرورت او اقتصادي سره یو ځای

وجود لري او یو په بل باندې اثر واردوي .
یوې پروسه کې ضرورت د مهم جهته او د
تکامل د میکان په حيث ظهور کوي او د
تصادفي فوایدو میون (پدیدو) په واسطه تکمیل لري
مثلاً ، د ایمونو په چې په نورو څو کې وده
کوي یو ضرورت دی .

آما دا چې څو ځانګړي ، څو پاتې او څو سره
حاصل ولای په د ملګرو شرایطو (لکه حاوره ،
و . . .) او داسې نور) پورې اړتیا ط
لري . په دې اړه د ضرورت او اقتصادي ترمنځ
دغه اړتیا ط وجود لري .

په ژوندانه او په علمي څېړنو کې باید د
د ضرورت او اقتصادي علمي ماهیتو له په نظر کې

وی . د علم و طبعه چې په مختلفو خارجي
شرایطو کې د فوایدو میون (پدیدو) ضرورتی داخلي
اړتیا طات کشف کوي د علمي ضرورت د
مختلفو فوایدو میون په انسان له د قدرت

ورکوي چې د طبیعت په مختلفو فوایدو میون
پدیدو ، باندې د شي تسلط پیدا کوي چې له
دغو فوایدو څخه د خپل ځان له پاره ځکه

واړه شي د اجتماعي علم و طبعه د د چسې د
اجتماعي تکامل علمي ضرورت کشف کوي او د

همه په داس اجتماعي نظام ته دربار اېښونکو
په ځکه تغیر ورکوي د شوروی اتحاد مشهور
عالم میچورین (۱۸۵۵-۱۹۴۵) په هغو علماو
باندې اېښود کوي چې په اقتصادي باندې یې
انګا کوله او د تکامل قوانین یې له مطالعه

کول هغه ډېل چې موږ د طبیعت لطف ته
انظار نیو کېدای ، موږ باید هغه ورڅخه
واخلو ، او د دغه علم و طبعه .

آیا اقتصادي ضرورتی شي ؟ نه ، اقتصادي له منځه
یسي وېل کیدای خوا امکان لري چې نامطلوبی
نېجی یې اول حد ته راوستلی شي نو علم هم
باید د تصاري څخه منبرګی پټی نه کړي ځکه

چې تصادفات د انسان په ژوند باندې نفوذ
لري علم باید هغه په نظر کې ونیسي او انسان
ورڅخه وساتي .

زما امله

کوي وړ غځي يو ډول برهڼوړی
او تياره چېرې وي .

آه ، اي مېسې : ادا لور ته
وره د ناستې پکې پيواري
مېله به روڼې سمې د غرمې د
مخې به شولو لستې کي روڼ
نه شي سره به مکر پېدي
د درې نه ليدو درخ کي پيواري
نه شي چې رسېدا ليدو پيواري
نرلي دي

که نه خپل ځان را پکاره به
کړي ، که نه ماهمدايي پيواري
پر لورته اوزه نه پوهېږم چې د
دروڼو اوږد کړي به څنگه
پيواري .

به د آسمان لور و تيارو ته
څم ، څم ، کورم اوږه مې درېږدو
به به به دوت اخځه دي .

[پاکه ر]

دهمکه سو و ليدو ورو کيدل دغه سمت
په پيواري : د هر ليدو ليدو په مټ ل کي
د ۱۰۵۰ څنگون رو کړي پکاره شوه چې د
مټ او ليدو مټ (لیدو) انتظام به پوهېږدو
شمه به مټ ليدو نه پکاره کيږي خو په پوه
نه شي شمه مټ ليدو کي دغه انتظام ليدو راځي
دغه انتظام به مټ ليدو انتظام ايښي : ليدو څنگه
سکه به لري چې ليدو ليدو پيواري مټ ليدو
مټ ليدو ليدو ليدو مټ ليدو دغه څنگه د
به ورت ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
لیدو د ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
کي پوهېږدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
لیدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

په مټ ليدو تار ځي شرايطو کي د مټ ليدو
مټ ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
مټ ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
مټ ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

د پلان چاره ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
د کيدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

مار کيپ د ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
په مټ ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
عرضي او ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
لیدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
امکان لري چې په هر ليدو ليدو ليدو ليدو
پکاره شي

په سوليزم کي د داخلي قواوو له آمله څنگه
کولای شي د تار ځي په ليدو ليدو ليدو ليدو
په مټ ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
پلان چاره ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

د مټ ليدو په اساس چې مټ ليدو ليدو ليدو
کي چې د ۱۹۵۷ کال په اکتوبر کي ليدو ليدو
انتظام په تار ځي ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

له مټ ليدو څنگه چې پيواري و ليدو ليدو ليدو
پوهېږدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
مټ ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
لیدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

انتظام ، چې امکان لري و ليدو ليدو ليدو
کيدی شي : انتظام ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
پوهېږدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

څو ب ورو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
کو چې چې په ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
که پيواري ؟ په ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
چې ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو
له ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو ليدو

د هیواد معروفو فوکلور یست محمد گل «نوری»

نږدې بیا دېرش کاله پخوا هغه مهال چې په پښتو ټولنه کې د پښتو ژبې له پاره کار شروع سو اود هنري اوادېې عسپر نو په لږ کې د پښتو فوکلور یا اېڅ ته هم زیاته توجه موجوده وه دا کار چې څو نه هغه وخت مهم و اود زمان په تېرېدو کې اهمیت ورځ په ورځ لوړ ولاړ او ددې دلیل هم دا و چې موږ د مهمو مسایلو په عسپر نه کې هغه وخت په اړیالی کېدای شوای چې د خپلو خلکو د کلتور سره بلد شوی وای .

زموږ هغه محققین چې په کلتوري برخه کې د مطالعې خاوندان دي پدې بڼه اوهیږي چې زموږ د فوکلور په خزانه کې ټوله هغه څه موجود دي چې له پوې خوا څخه موږ ته د ټولنې په پېژندنه کې بصیرت راکوي . او له بلې خوا ددغې پېژندلې په برکت موږ ته دا درک رابځي چې کپړې چې هغونه د خدمت

مستفیده لار پيدا کړو . زموږ فوکلور چې هر چا د حقوقې تعاملاو پر اساس کتلې دي نو دې ته چې ته رسیدلې دي چې دلته هر هغه څه د پریمانه لاسه

موجود دي چې یو کلتور پېژ-
اندونکي ورته محتاج دي . په هغه وخت کې پښتو ټولنه کې د لوی غنیمت آثار ولېکل شوه او که په فوکلور یسک برخه کې د

تحقیق هغه لاری پسي تعذیب شوی وای چې دهغه وخت خلکو ایښی وی او باور دی چې نن به

موږ دېر څه درلودای . په هغه وخت کې چې په پښتو ټولنه کې کوم لېکوالان راټول وه هغه نن په داخلي او خارجي سویه د هیواد لوی سیاسي غرځونو ته

حرکت ورکوي او یواځنې سړي چې ددغو ملگرو له صحنې څخه غورځېدلي او په کمنا می کې

کار کوي هغه د هیواد لوی فوکلور یست محمد گل «نوری» دي

دې سړي پوهنې موده په پښتو ټولنه کې کار وکړ او د پښتو فوکلور په برخه کې یې غنیمت آثار منځ ته راوړل چې مثلاً هغه نن نن پوري موږ موافق شوی له یو

چې پر هغو زیاتوب راټولو ښاغلي محمد گل «نوری» (ملی هینداره) چې د پښتو شفا هی داستا نو مجموعه ده پښتو متلونه ، اصطلاحات ،

مجاوري ، سندري ، لوبې نومونه او داسې نور څه راټول کړل چې چاپ شوي دي ، او پردغو آثارو اوس پ-ه

شوري اتحاد ، المان ، انگلستان ، هند ، فرانسه ، جاپان ، چین او نورو ځایو

کې تحقیقي علمي موسسات کار کوي اودوی لې زموږ د هیواد د کلتور په معرفي کې غنیمت ذخایر بولس . ښاغلي «نوری» د پولالیک

فوکلور یست په حیث یو وخت په رسمي ماموریت کې د عمومي مدیریت تر څوکۍ

پوري کار کړی دی او بیا دفاعدشو خودی وایی چې : ما ته دفاعد ټوله حقوق یواځې دولس زره افغانۍ را کول شوي دي .

تر دفاعد وروسته یې درېش و غورځوله سړنې لځ کړ ، بوټونه یې له پښو وکښه او په یوه کمپس اوږتانه کې یې د کندهار په هرات دروازه کې دوی کولدي پخې او پوناغار مستی مخ

د مېدا لکوي (مادی) ټاکنه

ژوند

ژوند په دوو ادبي پارچو کې:

(۱) په نړۍ کې په هر چا باندې ډول، ډول حالات راځي، چاته ژوند د زهر و یو ډک جام وي چې په ډېر تکلیف کې لېسوشي؛

بالعکس چاته همدغه ژوند د شرابو یو اوښی دی چې په نشا (رقص) سره کې ځمکې، بعضی شپې د لوږې د مرګ په خوا هڅې سبا کوي، ځینې خپل خوږه لې

هضمولای نسي، دغه رنگه بعضی لې د لاس په تها کو ځنې خود خپل ژوند لازم اسباب برابر ولای نسي بالعکس بعضی لې د ظلم، استبداد د لاری په خوشحالی سره تېروي.

سره د دوی سرخښو خوشبخت پخپل ژوند کې هغه څوک دی چې په قوي زړه په هر ځای کې د سختیو، لرمیو تودو، سحر و په مقابل کې لکه غرولای وي.

(۲) ژوند عیناد پوي خوږی چینی او په دی څوک لې د زړه په جام کې ځمکې او څوک لې د خاورو په کنډولې کې، هغه خلک چې له د لری اونه هغه په لېو لې را اخلې په اوږو کې څه فرق لسته فرق په لوښو سره کیږي دېنای او خوار توپیر په لوښو کې دی.

لاکن داوږو په خوند هغه څوک ښه پوهېږي چې ډېر تېری وي.

د هوا مرغه

پورته او پورته ۱۰۰۰

لکه د اور لوڅې ۱۰۰۰

مخکې څخه لوږه ۱۰۰۰ لکه

چې ستوری په ورځ نه

ښکارېږي ۱۰۰۰

سور شفق هم ستادالو

ولمې ته و ښیږي ۱۰۰۰

پورته الوزی او سروز کوی

۱۰۰۰ سروز کوی او پورته

پسې الوزی ۰۰ اوس خونه

ښکارېږي ۱۰۰

ستاږغ پر مخکې او هوا

پروتي دی ۱۰۰۰ لکه چې په

توره شپه سپوږمۍ ښه لکي

هرې خوانه خپريږي ۰۰۰

ستاږغ هم هرې خوانه

پروتي دی ۱۰۰

زه خوشا سروز ته

ليونی شوم ۱۰۰

مخکې لووايم ۰۰ چې ما هم

په خپل سروز پوه که ۱۰۰

خپله ښايي خوشحالی

راکه ۱۰۰۰

چې زماږغ ته هم ۱۰۰۰

خلک حيران شي ۱۰۰۰

[شيلي]

ته کښېنوي، څو کاله ئې دغه کار وکړ او په داسې حال کې چې سپینه ډبره ئې تر څنگر اوسپنې څوڼي ئې تر اوږو اوږدې شوي وي د يو مجذوب الحاله سړي رنگ ئې درلود.

اوس دا ښاغلي د کندهار د اطلاعاتو او کلتور په مديت کې د يوولسمې رتبې د کتاب په عوض کې اچېږدي.

ښاغلي نوري له هغه وخت څخه چې د عمومي مديريت پر څو کې ناست و بيا تر هغه وخته پورې چې د همدو ناغارتو ناست و او بيا دا اوس چې ئې د کتابت څو کې ته تشل را کړی دی په فوکلوري برخه کې له تحقيق څخه لاس لږې اخېسې کار کوي خو خپل کتاب او نوټ چاته نه ورکوي.

کله، کله چې قهر ورسي نو د خپل تحقيق ډېر په زړه پورې آثار لې څېړنې او غورځولې دي.

همدا اوس چې زه دده د ژوند ناظر یم لولکه په پښتو فوکلور کې چې څه خپاره سويدي هغه له خوشيه ورسره دی خو پدې مې پوره باور دی چې دا د څېړنې غنيمت ذخيره به هم د اور يا اوږو شوم شي دا چې ولې زموږ دا محقق سړي دې حال ته رسيدلي دي چې داو يا کاو په عمر کې د خپل ژوند سر مایه په اور او اوږو کې غورځوي؟ ددې سوال جواب دی زموږ اجتماعي سينکولو جستان راته ووايي ۱۱؟ (زېري)

ادبی ژوند .

د آلفرد دومو له لیکنه :

د [متین] خوږ یا نه ژباړه .

شمېره !!

ای شاعره، خپل چنگ دی واخله او راژدی شه چې بنگل دی
کړم، د ناستن کلو له ورو، ورو غوړېږي، ځکه چې نن شپه پسرلی
خپله بنگلا له بل هر وخت نه بنگلي عمر کندی .

نن ورځ د لمر پرېوتل له بل هر وخت نه په ډېره مېنه او عاشقانه
توکه د لوړو و اوډ پاتو او ښاخو نوسره خدای پامالی کوی .
نن شپه کړد بوټی او گلان بنگلي طبیعت غواړي او دا آرزو لري
چې دهمېش لپاره و غوړېږي او بنگلي طبیعت به په زړونو کې
لاره پیدا کړي او د ښځې او ځوان مېړه پالنگ به په عطر واوړه مینې
په سوزېدلي زمزمې ولېل شي .

ای شاعره خپل چنگ تر څنگ کړه ځکه چې نن د ځوانۍ هوسونه
دلري په راتلونکو کې په جوش راځي ځکه چې د هوسونو له
تودوځي څخه څمار پرانه دی .

ای شاعره خپل چنگ ته لاس کړه، ځکه ښه دی وېژندم دا زه یم
هوزه د (شهرالهي) اوسنا ابدی محبوب یم چې نن می ته غلي او
مړ اوې تر نظر غلي . هو - زه یم ستا د ژوند جاوداني ملګري
چې له لوړو آسمانو څخه ځمکې ته راغلي تر څو ستاسره یوځای
وژاړم .

ای شاعره، پورته شه او خپل چنگ ته یاده مه باسه ځکه چې
تردی وروسته د چپ کېدو حوصله نه اړم، نه نه کوری چې د پسرلي
تازګۍ وېږمې زما وروڼه په حرکت راوستل یوه شپه وروسته
په ماله دي ځای څخه پورته کړي او د ځمکې له فضا څخه به می
لوړه بوزی .

آخراوینګې لوبې کړه، چېغې اوسونکي کوکي شروع کړه
او که نه وخت به تیر شي .

ای شاعره !

دا ځومان هېڅکله واهه کړي چې د غم او اندېښنې د بنگلا د درک
کولو له پاره غلي او چپه خوله کېښي ځکه چې نه باید دا ومني
چې له ټولو خوږو او ښکلو نفوسو څخه هغه نفې ډېرې بنگلي او
خوږې دي چې له ناامیدۍ څخه ډکي وي .

KANDAHAR
MONTHLY MAGAZINE
OFFICE:-
PRESS DEPARTMENT
KANDAHAR, AFGHANISTAN
EDITOR: ZALMAI BARAK
(FEBRUARY) 1968
GOVERNMENT PRESS

د امتياز خاوند: د طلوع افغان نشراتي موسسه

مسئول مدير: زلمي (بارك)

كندهار

كالتی بیه

د مباحثې خبرونه

به كندهار كې [۲۸] افغانی

تاریخی، اجتماعی، علمی، ادبی

د هیواد په داخل كې [۳۳] د

اداره: د شهیدانو ووات

به دباندنيو هیوادو كې یوهالر

د تاسیس كال ۱۳۳۹

د ۹ كال یوولسمه كاله د ۱۳۴۷ كال د سلواغې میاشت

پر له پسې كاله ۱۰۱

د كندهار دولتي مطبعه